

Γ'.

Εἰς τὴν σελίδα 177 τοῦ Β' τόμου τοῦ Ἀρχείου εἰς τὶς «Ἑρμηνεῖες λέξεων» ἀπαντᾷ ἡ λέξις :

Τζιριτ = παιγνίδι ἀγνωστον. Τὸ τζιριτ εἶναι λέξις ἀραβικῆ σημαίνουσα κυρίως κλάδον φοίνικος ἀπογυμνωμένον ἀπὸ τὰ φύλλα, ὅθεν μικρὸ κοντάρι, ἢ βέλος χρησιμοποιούμενον εἰς παιγνίδιον ἐφιππων ἀνδρῶν, ἐκ τούτου δὲ καὶ αὐτὸ τὸ παιγνίδιον. Τοῦτο εἶναι τὸ ἐλληνικὸν κονταροχτύπημα.

Εἰς τὴν σελίδα 184.

Πελαχιζῶ - πέφτω σ' ἕναν ἐλαφρὸ ὕπνον. Τοῦτο γίνεται ἀπὸ τὸ ἀπολακτιζῶ. Τὸ ῥῆμα λαμβάνεται ἀπὸ τὴν φρασεολογίαν τῶν σφαγέων ζῶων. Τὸ ζῶον ἅμα τοῦ κόψουν τὸν λαμόν, τὸ ἀφίνουν καὶ λακτιζει. Ἀφοῦ δὲ παύσει νὰ λακτιζει (= ἀπολακτίση) κείται πλέον ἀκίνητον. Τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ ἀποκαμωμένο παιδί παραδίδεται ἀκίνητον εἰς τὸν ὕπνον.

Κ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΗΣ

Α'.

Προσθῆκαι εἰς τὴν μελέτην Στενίμαχος ἢ Στενήμαχος :

§ 10. Παρὰ τοῖς περιοικοῖσι Βουλγάροις ὑπάρχουσι καὶ αἱ ἀκόλουθοι δύο περὶ τοῦ Στενίμαχου παραδόσεις, ἐξ ὧν ἐτυμολογεῖται καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς τῆς πόλεως ὄνομα Στανίμαχα. «Φεύγουσα ἢ θεοτόκος μετὰ τοῦ βρέφους τῆς Ἰησοῦ, ὅπου ἐζητοῦν νὰ φονεύσωσιν, ἐστάθη ἐν ᾧ τόπῳ σήμερον κείται ὁ Στενίμαχος, ὅπως λούση τὸ τέκνον τῆς· μὴ δυναμένη δὲ νὰ πράξῃ τοῦτο ἐλείπει ὕδατος παρεκάλεσε τὸν θεὸν νὰ τὴν βοηθήσῃ. Ὁ θεὸς ἐπήκουσε τὴν παράκλησίν τῆς καὶ ἔστειλεν εἰς αὐτὴν ἀφθονον ὕδωρ, τὸ ὅποιον καὶ τώρα ὑπάρχει ἐν Στενίμαχῳ. Ἀφοῦ ἡ Παναγία ἔλουσε τὸν Ἰησοῦν ἐντὸς λιθίνης σκάφης¹⁾ ἤτις μέχρι σήμερον διασώζεται, ἀπεκοίμησεν αὐτὸν καὶ κατόπιν ἐκοιμήθη καὶ αὐτή. Τὴν αὐγὴν ἀφύπνισε τὸ τέκνον τῆς διὰ τῶν λέξεων σάνι, μάικα, πάκ νὰ μπέγκαμε (= σήκου, παιδί μου, πάλιν νὰ φύγωμεν). Ἐκ τῆς φράσεως δὲ σάνι μάϊκο προῆλθε τὸ ὄνομα Στανίμαχα²⁾ Ἡ ἐτέρα, ἣτις ὑφίσταται παρὰ τοῖς Πομάκοις, Βουλγαροφώνοις Μωαμεθανοῖς τῆς ἐπὶ τῆς Ροδόπης περιφερείας τοῦ Ἁγίου - τσελεμπῆ περὶ τὴν ἄνω τοῦ ποταμοῦ Ἄρδα κοι-

1) Λίθιναι σκάφαι ὑπῆρχον ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ ποταμοῦ, ἐν αἷς μεταβαίνουσαι αἱ γυναῖκες ἐπλυνον τὰ ἐνδύματά των Ὁ τόπος ἐκαλεῖτο Σκαφδίτσια (σκαφιδίτσια - σκαφιδίτσια - σκαφίδια).

2) Gibiou Κ. Π. ἐν τῷ περιοδικῷ Perioditschesko spissanie, τόμ. XVIII, ἐτ. 1885, σελ. 412, σημ. 2. Πρὸβλ. καὶ τόμ. X, ἐτ. 1884, σελ. 43, αὐτόθι. Ἡ φερομένη παράδοσις ἀναμνήσκει τὴν καταδίωξιν τοῦ ἱεροῦ βρέφους ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου καὶ τὴν φυγὴν τῆς ἁγίας οἰκογενείας ἐξ Ἰουδαίας εἰς Αἴγυπτον.

Ἁγίου
θρακικῆ
λαϊκῆ φωνῆ
Ἰουδαίας
θρακικῆ
Αθ.τ.τ.
1936-7.

λάδα, ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος καταδιωκόμενος μετὰ τῆς μητρὸς του ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐκρύπτετο ἐν τῇ πολίχνῃ, ἣτις σήμερον ὀνομάζεται *Στανίμοκα*, βέβαιος ὢν περὶ τῆς ἀσφαλείας του, ἅτε τοῦ κρησφυγέτου του μὴ ὄντως εὐκόλου ν' ἀνακαλυφθῆ. Ἡ ὠχυρωμένη πολίχνη συνεκοινωνεὶ πρὸς τὸν παραρρέοντα ποταμὸν διὰ κρυφίας σήραγγος, δι' ἧς κατερχόμενοι οἱ κάτοικοι ὑδρεύοντο ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ. Δυστυχῶς οἱ Τούρκοι ἀνεκάλυψαν τὸ κρησφυγέτον καὶ ὅτε ὁ βασιλεὺς εἶδεν αὐτοὺς προσεγγίζοντας, ὅπως μὴ συλληφθῆ, ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ ἐκεῖθεν καὶ εἶπεν εἰς τὴν μητέρα του: *σάνι μαί'κων ντὰ μπάγκαμε* (=ἀνάστα, μητερ, ὅπως φύγωμεν). Ἐκ τούτου ἡ πολίχνη ὀνομάσθη *Στανίμοκα* καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς παρέμεινε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι»¹⁾. Κατὰ τὸν Dobrusky τὸ ὄνομα τῆς πόλεως προῆλθεν ἐκ τῆς αὐτῆς φράσεως - *σάνι μάικα* - ἀλλ' αὕτη ἐλέχθη οὐχὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντῖνου, προφανῶς Ἕλληνας, ἀλλ' ὑπὸ τινος Βουλγάρου τσάρου, ὅστις, πολιορκούμενος ἐν τῷ ἀνωκλύφῳ φρουρίῳ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ βλέπων ὅτι ἡ μόνη του σωτηρία ἐνέχευτο ἐν τῇ φρυγῇ εἶπεν εἰς τὴν γραιὰν μητέρα του τὴν φράσιν ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του²⁾.

Ὁ Σλαβείκωφ ὅμως ἐτυμολογεῖ τὸ ὄνομα καὶ αὐτὸς κατὰ παράδοσιν τινα ἐκ τοῦ *stani mika* ἢ ἐκ τοῦ *stani mika*, διότι ἐν τῇ πολίχνῃ ὑφίσταντο ἀνεκὰθεν *σένι μῆγκάτι* (=τείχη πλήρη βρύων, ὡς ἡρειπωμένα³⁾). Ἡ παράδοσις, ὡς ἤκουσεν αὐτὴν ὁ Τζεπένκωφ παρά τινος κατοίκου τῆς ἐπὶ τοῦ Αἴμου κωμοπόλεως Παναγιουρίστε ἔχει: «Οἱ Βούλγαροι ἐμάχοντο ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ πρὸς τινα ἐπὶ μακρὸν καὶ καταπονηθέντες ἐφώνησαν πρὸς ἀλλήλους: *σάνι μῆκο, σπαι μῆκο* (=παῦσε - δύσκολον - κάματος, παῦσε, ἐκουράσθημεν, ὅπως ἀναπαυθῶμεν ὀλίγον)». Ἐκ τούτου προῆλθον τὰ ὀνόματα τῆς πόλεως *Στανιμάκ*, *Στανιμάχ* καὶ *Στανιμάκ*⁴⁾. Ὁ καθηγητὴς ὅμως Σισμάνωφ ὀρθότατα σημειοῖ ὅτε τὰ τε ὀνόματα καὶ αἱ φερόμενα παραδόσεις προῆλθον ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ τῆς πόλεως ὀνόματος *Στενίμαχος*,⁵⁾ ὅπερ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ φιλόσοφος, ὡς προφωρήθη,

1) Ἐνθα ἀνωτέρω. Πάντως καὶ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος θὰ ἦτο Βούλγαρος, ἀφοῦ ὁμίλει μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ βουλγαριστί.

2) Ἡ περὶ τοῦ Βουλγάρου τσάρου παράδοσις εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Λευκίου τὸ πρῶτον ἀναγραφείσα καὶ προσημειωθεῖσα. Περὶ σήραγγος ἀπὸ τοῦ φρουρίου εἰς τὸν ποταμὸν καὶ περὶ ὑπογείων ἀνακτόρων ἐν αὐτῷ ὑπῆρχε παράδοσις ἐν αὐτῷ τῷ Στενιμάκῳ, μεθ' ἧς συνεδέετο καὶ ὁ μῦθος τῆς Νεράϊδας - βασιλοπούλλας. — Ἴδε: Μνημ. Ἀποστολίδου Ἡ Νεράϊδα, Κῆρυξ Κων[π]όλεως ἔτ. 1891 καὶ ἐφημ. Νεολόγος Κων[π]όλεως ἔτ. 1894

3) Σλαβείκωφ, ἐν τῷ περιοδ. *Νάονκα* (ἐπιστήμη), τόμ. I, σελ. 287.

4) Τοῦ αὐτοῦ, αὐτόθι, τόμ. II σελ. 287.

5) Σισμάνωφ, ἐν τῷ περιοδ. *Sbornik za narodni oimotvorenia* κτλ. Συμβολὴ εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ἔθνηκὴν ἐτυμολογίαν, τόμ. IX, ἔτ. 1893, σελ. 581.

μεταφράζει σλαβιστὶ τέσσο μπράνσιβο (=στενὴ ἄμυνα - μάχη, ἢ ὑπέρο-
τοῦ στενοῦ ἄμυνα - μάχη) ¹⁾.

B'

Περὶ Κουκλένης καὶ τῆς φερωνύμου αὐτῆς
ἐπὶ τῆς Ροδόπης μονῆς τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων.

(Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ
θησαυροῦ, τόμος Βος, ἔτος 1935—1936, σελὶς 1—40).

Προσθῆκαι καὶ διορθώσεις.

Σελ. 11 § 4, στιχ. 3, διορθωτέον: Ἐξελίχθη ἡ τριήμερος λεγομένη μάχη
τῆς Φιλιππουπόλεως τῆ 3—5 Ἰανουαρίου τοῦ 1878 (παλαιᾶς ἡμερομηνίας,
ἢ συγκροτηθεῖσα....

Σελ. 11 § 5. *Λινίσταινα* (Ἀλωνίσταινα) ἐκ τοῦ Λίνισchte, ἀπὸ τοῦ λιν - λέν
(λίνον) = τόπος λίνου κατὰ τὰ εἰς - *αινα* τοπωνυμικά. Ὅθεν = *Λινών* -
Λινάρια. Ἡ μᾶλλον ἐκ τοῦ Ἀλώγια γενομένου σλαβιστὶ Ἀλώνισchte, ἐξ οὗ
κατ' ἀναλογίαν τῶν εἰς - *αινα* τοπωνύμων - Ἀλώνισchtaina, Ἀλωνίσταινα (ἦ).

Σελ. 16 § 6, σημ. 1, προσθετέον ἐν τέλει: Προσημειωτέον ὅτι ἀπὸ τῆς
ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας, ἀφ' οὗτου δηλ. ἡ πόλις ἐγένετο πρωτεύουσα τοῦ
τρίτου τῶν Βουλγάρων βασιλείου προφέρεται Σόφια προπαροξυτονουμένη,
ἐνῶ οἱ ἰθαγενεῖς Σοφίανοὶ καὶ οἱ περιοικοῦντες Σόπηδες ἐξακολουθοῦσι
παροξυτονοῦντες Σοφία ὡς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Πρβλ. καὶ τὴν πα-
ροιμιώδη παρ' αὐτοῖς ἑμμετρον φράσιν: οὗ Σοφία - εὐθηνία (= ἐν τῇ Σοφία
ὑπάρχει εὐθηνία).

Σελ. 25 § 11, Μετὰ τὸ: «δὲν εἶναι ἀρχαιοτέρα 2 ἢ ὡς ἔγρηστα 3 αἰώ-
νων» προσθετέον: Κατὰ κητορικὴν ἐπιγραφὴν, ἣν ἀνέγνω ὁ Γ. Τσου-
καλάς, ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς ἀνεκαινίσθη ἐκ βάθρων τῶ 1740 ἐπὶ μη-
τροπολίτου Φιλιππουπόλεως Θεοφάνους. (Ἱστοριογεωγρ. περιγραφὴ τῆς
ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1851, Βιέννη, σελ. 83).

Σελ. 34 § 15. Ἀντί: τῆς συνοριακῆς τοῦ ἐκκλησίας διορθωτέον: τῆς ἐνο-
ριακῆς του.

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

1) Glasnik, τόμ. XLII, σελ. 300 ἐκδ. Jagits B, Πρβλ. καὶ Jireček ἐν τῷ Pe-
rioditschesko spissanie τόμ. X, ἔτ. 1884, σελ. 46 καὶ Cesty, σελ. 310.